GLASNIK

OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA LJUBLJANA

LJUBLJANA, 8. JUNIJA 1956 — LETO III., ŠTEV. 43

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

POROČILO O DELU SVETA ZA DELOVNA RAZMERJA IN SOCIALNO VARSTVO

SPLOŠNI PROBLEMI

Glede na nejasna pojmovanja in čestokrat čudne odnose je treba že v uvodu poročila jasneje osvetliti družbeno ter ekonomsko politično funkcijo delovnega, invalidskega in socialnega varstva. Tembolj, ko je pomembna prav ta varstvena funkcija.

Čeprav je vsa področja teh varstvenih funkcij smatrati v svoji posledici kot polit. ekonomsko vprašanje, zlasti če se dosledno aplicirajo vse možne preventivne mere in učinkoviti kurativni ukrepi, to še zlasti velja za področje delovnega varstva.

Ker pa gre v bistvu za človeka, so prečesta pojmovanja, ko se ne le socialno, ampak tudi delovno varstvo smatra le kot soc. mera, ne le napačna, ampak tudi v ekonomsko političnem smislu zgrešena. Funkcija primernega zaposlovanja vzgoje kadrov, dalje nenehna skrb za sanacijo delovnih mest v tehnično zaščitnem, higienskem in strokovno - vzgojnem smislu ter učinkovitost v zdravstveno varstvenem smislu je gotovo racionalen doprinos k čimvečji storilnosti in najcenejši — »socialii«. Samo nezgod pa imamo letos 10.000 — 180.000 izpadlih delovnih dni in preko ene milijarde škode in stroškov v okraju. To pa je hkrati prepričljiv razlog za racionalnost te varstvene funkcije.

V tej smeri je že in mora biti orientirano delo Biroja za zaposlovanje, inšpekcija dela in tudi socialno zavarovanje.

Podobna je orientacija v delu na področju invalidskega in socialnega varstva, ki se že principielneje ocenjuje in rešuje s stališča medicinske in ekonomske rehabilitacije in prekvalifikacije, ozir. socialno ekonomskih ukrepov v smislu posredovanja dela s tem, da se po možnosti vsi poedinci primerno zaposlijo po svojih fizičnih in duševnih zmožnostih, socialna pomoč pa naj prihaja v poštev le kot event. potreben dodatek.

V istem smislu je ocenjevati prav tako tudi mladinsko socialno varstvo iz razloga, ker so v glavnem vsi ukrepi v smeri vzgoje ali pa zdravstvene in konstitucionalne krepitve otrok v svojem bistvu preventivne mere za odpravljanje težjih pojavov v zdravstvenem ali pa socialnem oziru.

SESTAV IN ORIENTACIJA V DELU DRUŽB. ORGANA

Z ozirom na tako orientacijo v delu je bila tudi vsebina dela v okviru bivšega OLO in MLO Ljubljana in obeh svetov in njih organov po združitvi usmerjena na tista vprašanja, ki najbolj neposredno krepijo to smer dela.

Taka orientacija se zagotavlja tudi s tem, da sta imela že prej oba sveta poleg primernih članov, ki jih je bilo skupaj po številu 21, še vsak od teh po 4 odbore in pri teh skupaj 19 komisij ter je bilo tako vključenih preko 200 državljanov.

Od reorganizacije v septembru dalje pa dela 13-članski svet s 3 odbori (za delo, varstvo družine in invalidsko varstvo) z 28 člani ter 9 komisij z 49 člani, kar je skupaj 90 državljanov, poleg 58 občinskih svetov in komisij s 505 člani. Skupaj je s tem vključenih v te družbene organe 495 državljanov. (235 uslužbencev-nameščencev, 57 delavcev, 13 obrtnikov, 11 kmetov, 223 ostalih — gospodinje, upokojenci, študenti — od vsega pa 218 žena.)

Pri konkretnem ocenjevanju dela družbenega organa pa se kažejo uspehi v sledečem:

Ob pretresanju vprašanj glede **zaposlovanja** je bilo predvsem začrtana nujna preorientacija iz administrativne službe posredovanja dela v smotrno psihofiziološko zaposlovanje ljudi s tem, da se za psihofiziološko presojo doseže primeren način in vrsta zaposlitve.

Dalje s kvalifikacijo in prekvalifikacijo zlasti mladine, žena in invalidov v šolah, tečajih in celo v lastnih delavnicah, če teh ni v redni proizvodnji dovolj. Primerno, četudi le delno zaposlovanje tudi manj delovno sposobnih (zdrav. ogroženi, obnemogli, TBC rekonvalescenti). Posebna skrb za razvijanje pogojev za zaposlitev žena.

Usmerjanje zadev s področja inšpekcije dela je bilo orientirano zlasti na sanacijo delovnih mest s težiščem na tehnično in higiensko zaščito, varstveno vzgojo ter zagotovitev potrebnih osebnih zaščitnih sredstev.

Poleg problema zaostalosti, zlasti starejših obratov glede varnosti je treba opraviti zaostajanja te zaščite za splošnim razvojem proizvajalnih naprav nasploh ter to vprašanje vezati na redno planiranje sredstev za nove kot stare obrate.

Posebej je poudarjena nujnost doslednega izvajanja predpisov o zaščiti dela in odgovornost vodstev podjetij za to.

Za službo **socialnega zavarovanja** je bila zlasti nakazana orientacija na racionalno trošenje sredstev s poudarkom na kvalitetno zdravljenje, neposredno pomoč pri razvijanju pogojev za prevencijo v zdravstvenem, higiensko-tehničnem in tehnično vzgojnem smislu. Močan poudarek je dan na zagotavljanje pravic zavarovancem pa obenem na neupravičeno izrabljanje sredstev, kar je urejati po predhodnih skrbnih analizah z revizijami, kontrolami in sankcijami.

Za področje **invalidskega varstva** je bilo poleg zagotavljanja pravic po invalidskih predpisih kot priznavanje invalid. svojstva vojnih vdov z otroci ter vojnih sirot brez staršev, dalje revizij stopenj invalidnosti ter zdravstveno varstvo in ortopediranje, še zlasti pretresano vprašanje in nakazana nujna potreba razvoja medicinske in delovne rehabilitacije ter primernega zaposlovanja.

Socialno varstvo je bilo po svojih specifičnostih najčešče v razpravljanju tembolj, ko je bila prav tu potrebna bistvena preorientacija v smeri prevencije, ki pa se je po uspehih iz leta 1954 kasneje tudi intenzivnejše nadaljevala.

Predvsem se je nadaljevala že prej nakazana orientacija in poglobitev ter razširitev socialne službe s krepitvijo terenskih socialnih zdravstvenih svetov z naslonitvijo na množične organizacije in zlasti na odločno uveljavljanje preventivnih mer, katerih nosilci naj so predvsem socialni delavci in patronažne sestre.

Ob problemu vzgoje otrok se je dalo predvsem poudarka na utrjevanje družine kot osnovnega vzgojnega faktorja in s tem nje primerno odgovornost s kazenskimi posledicami. Več poudarka je bilo na vzgojnih kaznih mladoletnikov.

Problem domske zaščite otrok je bil spričo šibkih rezultatov preusmerjen na rejništvo z orientacijo na zgodnje in daljše rejništvo, seveda s ciljem istočasne sanacije otrokove družine. Poseben poudarek je bil dajan na uspešnost adopcije.

V smeri zdravstvene in konstitucionalne krepitve otrok se je še zlasti utrjeval sistem šolskih mlečnih kuhinj, sistem dodeljevanja mleka predšolskim otrokom in nosečim ženam, zdravstveno težje ogroženim otrokom se je zagotavljala okrepitev v okrevališčih in zdravstvenih kolonijah, kar vse je že doslej rodila občutne uspehe. V socialnem varstvu odraslih oseb se je težilo k zaposlovanju socialnih podpirancev in to tudi že z delnim pozitivnim rezultatom koncem leta. Zaostrovala se je odgovornost otrok do onemoglih staršev in bližnjih sorodnikov.

Omenjevalo se je sprejemanje v domove onemoglih le na resnično onemogle in ki nimajo svojcev ter pomoči. Izboljševali so se pogoji življenja v teh domovih v materialnem, higenskem in kulturno-prosvetnem in delovnem smislu. Rešuje se vprašanje družbeno neprilagojenih, duševno bolnih in psihopatskih starih oseb z urejanjem specifičnega doma.

Zaostril se je odnos napram **avanturistom in postopačem, kar** se skriva pod krinko iskanja dela.

Socialno podpiranje študentov se je preusmerilo izključno na štipendije. Ni mogoče trditi, da so ob taki orientaciji v delu že doseženi polni rezultati, ti so razvidni v nadaljevanju poročila, vendar je osnovna predvsem jasna orientacija in izdelan sistem dela. Od doslednega ravnanja družbenega organa pa so končno odvisni tudi polni rezultati.

REORGANIZACIJA: SPOJITEV OBEH OLO IN FORMIRANJE OBČIN

Sama spojitev obeh okrajev je prinesla spremembe, predvsem v tem smislu, da so posli delovnega in invalidskega varstva pretežno ostali na okraju, posli socialnega varstva pa v celoti prenešeni na novoformirane občine.

Glede na to se je usmeril **kader**, zaposlen prej na okrajih tako, da se je iz inšpekcije dela in invalidskega varstva spojil na novem okraju, iz socialnega varstva pa pretežno (preko 20) usmerili na nove občine tako, da je na večini občin prav ta kader nosilec tega dela. Z novimi nastavitvami je ta kader do konca leta narastel na 50 ter je glede na obseg poedine občine zaposlenih od enega do šest oseb.

Proračunska sredstva: so se v celoti združila na okraju s tem, da so se za službo socialnega varstva po obsegu potreb in prejšnji potrošnji razbila na občine s tem, da so te v okviru tri-mesečne kvote s sredstvi razpolagale za kritje obvez, v slučaju prihrankov pa tudi dodeljevale eventualno novim podpirancem. Teh pa je tudi bilo manjše število, kakor tudi prihrankov, ker so občine že pred koncem leta revidirale večino socialnih dajatev, glede na umestnost in višino. Dodeljena kvota pa je služila kot osnova za planiranje sredstev za naslednje leto. Poleg sredstev, ki so jih potrošile občine biv. OLO Ljubljana, je bilo v letu 1955 potrošenih sredstev za različne vrste socialnih dajatev v sledečem obsegu.

Naziv	Planirano	Potrošeno	Potroš. v %
Podpore ŽFT	1,000.000	834.800	83.48%
Socialne podpore	44,183.000	38,836.759	87.90%
Domovi onemoglih	42,331.000	41,952.081	99.10%
Zdravstvene in počitniške kolonije	7,200.000	6,091.190	84.60%
MDF	25,632.000	22,470.440	87.67%
Mladinski domovi	28,962.000	27,158.617	93.77%
Teden matere in otroka	180.000	—	—
Rehab. in ort. inv.	460.000	188.737	41.03%
Preselitev oskrbovancev	400.000	140.814	35.20%
Prisp. zav. s sam. fin.	2,000.000	1,342.200	67,11%
Vzdrževanje rejencev	7,289.000	6,026.036	82.67%
Prevozi in man. MDF	203.000	203.000	100.00%
Biro za posredov. dela	632.000	632.000	100.00%
	160,472000	145,876.674	90.00%

Dotacije socialnim zavodom so bile priznane v sledečem obsegu:

Naziv	Planirano	Potrošeno	Potroš. v %
Dečje jasli, Kersnikova	2,004.350	1,781.493	88.70
Dečje jasli, Lepodvor.	2,236.000	2,185.048	97.72
Dečje jasli, Puharjeva	345.000	315.615	91.48
Dečje jasli, Resljeva	3,362.000	3,169.633	94.27
Dom Titove mladine	1,589.000	1,526.314	96.03
Dom Malči Beličeve	1,427.000	1,426.232	99.94
Prehod. dom, Poljanska 16	406.650	249.106	61.25
Dom onemoglih, Jelšingr.	279.000	184.442	66.10
Dom onemoglih, Radgona	366.000	155.298	42.43
Dom onemoglih, Bokalce	647.000	275.776	68.08
Investicije:			
Bokalce	20,000.000	19,893.040	99.46
Dom Titove mladine	2,000.000	1,719.237	85.96
Dom onem., Poljanska 16	800.000	800.000	100.00
Dečje jasli, Resljeva c.	1,800.000	1,798.234	99.90
	24,600.000	23,210.511	94.35
Rekapitulacija:			
Funkcionalni izdatki	160,472.000	145,876.677	90.90
Dotacije	12,662.000	11,368.957	89.78
Investicije	24,600.000	23,210.511	94.35
Skupaj potrošenih sredstev OLO	197,734.000	180,456.142	91.26
Posebej sredstva okoliških občin	28,500.000	27,879.000	
Skupaj . . .	226,234.000	206,335.142	

Odnos in pomoč občinam: Po predaji poslov socialnega varstva ter deloma delovnih odnosov, po predaji spisov ter posameznih navodil Sveta LRS je bila izvedena na vseh občinah prva inštruktaža z namenom posredovati občinskim referentom razlago nalog in dela te službe ter razlago administrativne služ-

be, ki je za mladinsko varstvo posebej določena ter se loči od splošne občinske administracije. Že pri prvi inštruktaži so se pojavile težkoče in to v tem, ker je večina referentov na področju socialnega varstva novih, na drugi strani pa je prešibka zasedba uslužbencev na nekaterih občinah. Tudi poslovni prostori često ne odgovarjajo, ker so to prehodne sobe, ali pa so to sobe, v katerih se vrši celotna administracija občine. V nekaterih primerih je en sam uslužbenec za 4 referate (Moravče, Mengeš, Cerknica, Loška dolina, Ivančna gorica) in je nemogoče pričakovati, da bi se poglobil v delo. Kader pa je dober in je opaziti prizadevanje v delu. Stanje mestnih občin je boljše, ker so v večini primerov zaposleni ljudje z izkušnjami na tem sektorju, poleg tega pa tudi primerno število. Naloga tajništva je predvsem pomoč občinam v obliki individualne inštruktaže in organizirati seminarje po posameznih vprašanjih.

Da bi se v čim večji meri zagotovila enotna politika na tem področju, je Svet sklical vse predsednike občinskih Svetov na posebno posvetovanje in ob uvodnih, jasno nakazanih principih ter široki razpravi, to politiko tudi posredoval. Pripravlja se tudi pismeno gradivo, ki bo dostavljeno vsem občinam. Pomoč občinskim svetom pa se nudi tudi s tem, da člani Sveta često prisostvujejo njihovim sejam.

Organizirani so bili tudi trije seminarji po vprašanju socialne in delovne zakonodaje v obsegu prenešenih poslov. Na seminarju so bili referenti opozorjeni na posebnost določil teh zakonov, v diskusiji pa smo posredovali mnogo pojasnil na vprašanja. Seminarji so dobro uspeli ter se pripravljajo novi, vendar po konkretnih vprašanjih (rejništvo, posredovanje dela itd.). Izvršili smo tudi drugo inštruktažo, predvsem orientirano na statistično službo socialnega skrbstva, naloge invalidskih zadev ter nudili pomoč pri reševanju konkretnih primerov. Pomoč občinam se odraža tudi v tem, da svet periodično obravnava aktualne probleme in gradivo ter zaključke v celoti dostavlja občinam v uporabo. To vsestransko pomoč občinam bo treba v bodoče še bolj okrepiti s ciljem, da se doseže polna samostojnost v delu.

I. Inšpekcija dela

Splošni pregled dela in kadri:

Z novo razdelitvijo LRS na občine in okraje se je združila tudi inšpekcija dela Ljubljana - okolica in MLO Ljubljana. Delno je bilo priključeno še del bivšega OLO Postojna in OLO Novo mesto.

Zaenkrat je ostalo to področje dela v okrajni pristojnosti ter so se prenesli na občine le posli arbitraže v delovnih sporih, kasneje, postopoma pa tudi posli inšpekcije dela v trgovski in obrtni dejavnosti.

Kadri v inšpekciji dela

a) število inšpektorjev dela po kvalifikacijah: s fakultetno izobrazbo, 2 s strojno srednjo tehnično šolo, 1 visokokvalificirani delavec, 2 kvalificirana delavca, 2 z administrativnimi kvalifikacijami;

b) število inšpektorjev dela po nazivih: 1 višji inšpektor, 4 inšpektorji dela, 2 referenta;

c) 2 pisarniški moči.

Z ozirom na velik obseg in pestrost ter specifičnost gospod. dejavnosti v OLO Ljubljana je kader inšpektorjev šibak po številu. V tej smeri bo potrebno v bodoče za vsako ceno dopolniti ta sestav. Vendar pa zaenkrat na vse razpise ni odziva.

Obseg pregledov podjetij:

Na področju sedanjega OLO Ljubljana obstoja 15 podjetij z nad 500 zaposlenih, 69 podjetij z nad 100 zaposlenih in 2816 podjetij, ki imajo manj kot 100 zaposlenih. Od navedenega števila podjetij je bilo pregledanih 8 podjetij z nad 500 zaposlenimi, 26 podjetij z nad 100 zaposlenimi in 113 podjetij z manj kot 100 zaposlenimi. S pregledi je bilo zajetih 17.082 oseb v delovnem razmerju od skupno 100.625 zaposlenih, kar je 17% od skupnega števila zaposlenih.

V panogi elektrogospodarstva smo pregledali skoraj vsa podjetja. V ostalih gospodarskih panogah pa je bilo izvršenih rednih letnih pregledov približno v polovici podjetij. V celoti smo v lanskem letu izvršili 152 rednih pregledov večjih podjetij in 56 obratov ali ločenih delovišč. Naša služba zahteva tudi kontrolo nad izvrševanjem izdanih nalogov podjetjem, zato smo opravili 82 kontrolnih ogledov v smislu izdanih odločb. Nočnih pregledov nismo vršili.

Veliko smo delali na raziskavah nezgod in izdajali ugotovitvene odločbe. Raziskanih je bilo 11 primerov smrti in 92 primerov težjih nezgod. Pri pregledih je bilo ugotovljenih 8426 higiensko tehničnih pomanjkljivosti. Od tega 3823 neprimernih delovnih mest z ozirom na razsvetljavo, ogrevanje, ventilacijo in druge pomanjkljivosti, 680 pomanjkljivosti zaradi slabe zaščite strojev in naprav, 162 pomanjkljivosti zaradi nezadostne zaščite pred električnim tokom, požarom in eksplozijami, 82 nedostatkov zaradi pomanjkanja navodil in opozoril glede zaščite dela, 1103 pomanjkljivosti zaradi nezadostne zaščite delavcev z osebnimi zaščitnimi sredstvi, 7 podjetij brez vodovoda, 2523 sanitarnih pomanjkljivosti in 46 nedostatkov glede opreme za prvo pomoč.

Izjemno delo: Med važnejša izjemna dela spadajo komisijski ogledi novourejenih ali adaptiranih obrtnih delavnic in podjetij, gostinskih obratov in trgovskih lokalov. V minulem letu je bilo 404 takih komisijskih ogledov. Z ozirom na to, da so naše obrtne delavnice zastarele in slabo vzdrževane v pogledu HTZ zahtevamo pri novourejenih dosledno izvajanje higiensko-tehničnih predpisov. Izvršena je bila anketa po večjih industrijskih podjetjih glede planiranih in porabljenih sredstev za HTZ. Dalje anketa o načinu uveljavljanja novega tarifnega sistema po podjetjih. Sodelovali smo s komisijo za plače. Anketa se je izvršila v 10 podjetjih različnih strok.

V podjetjih z visokim bolniškim staležem, to je nad 4.5%, smo skupno z organi socialnega zavarovanja izvršili preglede v 17 podjetjih. Ako je obstojal prekomerni bolniški stalež zaradi odnosa podjetja do HTZ, se je predlagalo Zavodu začasni predpis posebnega dopolnilnega prispevka.

Zbrali in urejali so se podatki o planiranih in dejansko porabljenih finančnih sredstev za izboljšanje varnosti pri delu, ki so prikazani posebej.

Večji napredek v pogledu zboljšanja delovnih pogojev je v minulem letu zapažen v sledečih industrijskih podjetjih:

»Unitas«. Dosedanje stanje v HTZ je bilo pereče: zgraditev novega poslovnega objekta pa je omogočila premestitev in hkrati sprostiev dosedanje prenatrpanosti v zadušljivih in zdravju škodljivih prostorih. Posebej se je zboljšalo stanje v galvanizaciji. Ostalo je še odprto vprašanje ventilacije v livarni. Podjetje še nima urejenih potrebnih projektov.

Dejstvo pa je, da je nujnost ureditve ventilacije v livarni posledica napak pri gradnji objekta.

»Toplovod«. Pogoji dela so se znatno izboljšali, ker so na sodoben način urejeni novi poslovni prostori. Z novogradnjo se je le polovično rešilo kritično stanje glede delovnih pogojev, ker so posamezni oddelki še sedaj v popolnoma dotrajalih zgradbah. Le-te ne morejo nuditi zaposlenim najosnovnejših higiensko-tehničnih pogojev dela. Obstoja tudi nevarnost zrušitve.

V podjetju **»Žičnica«** v Ljubljani so se tudi v minulem letu razmere občutno zboljšale. Na novo so bili urejeni sanitarni prostori in naprave.

Podjetje **»Saturnus«** je izboljšalo prezračevanje, kar je bilo zaradi zdravju škodljivih plinov nujno.

Pri **»ECŽ«** bodo v letošnjem letu uvedli ogrevanje prostorov.

»Zmaj«. Inšpekcija dela se je morala v preteklem letu trdo boriti za izboljšanje kritečih delovnih pogojev in odnosov. - Podjetje je v neprimernih prostorih natrpalo preveč delavstva, ventilacije niso odgovarjale in so bile razmere nevzdržne tembolj, ker se je pri spajkanju in kuhinji katranske smole razvijalo ogromno dušljivih plinov. Osebnih zaščitnih sredstev ni bilo na razpolago. Delo je silno umazano, sanitarnih pogojev pa takorekoč ni bilo.

V pisarniških prostorih so morali delati ob umetni razsvetljavi nadurno delo po cele dneve. Vse te pomanjkljivosti so terjale ukrepe s strani inšpekcije dela.

Razmere so se sedaj znatno izboljšale, ker je podjetje pridobilo nove delovne prostore in tudi delovni odnosi so se v zadnjem času znatno popravili, tako da že dlje časa ni bilo več pritožb s strani zaposlenih.

MOŽNOSTI IN PRIPRAVLJENOST PODJETIJ ZA UREJANJE POGOJEV DELA

Čeprav je glavna ovira za uspešnejše reševanje HTZ problemov pomanjkanje zadostnih finančnih sredstev, je pripomniti, da se velika večina podjetij le preveč zanaša na to edino rešitev, ki je čestokrat neizvedljiva. Zavzemanje takšnega stališča je zato tembolj škodljivo, ker se v pričakovanju nemogočih rešitev zanemarjajo tiste pomanjkljivosti in nerednosti, katere so rešljive v kratkem času in z manjšimi izdatki. Izogibati se borbi za izboljšanje delovnih pogojev v razmerah, kakršne so in s sredstvi, s katerimi se razpolaga, pomeni linijo manjšega odpora, proti kateri se je morala inšpekcija dela v minulem letu večkrat trdovratno boriti.

Kjer so delovni pogoji često slabi zaradi objektivnih težav, predvsem zaradi zastarelosti in iztrošenosti zgradb, strojnega parka itd. ter so za ureditev teh potrebne večje finančne vsote, je inšpekcija dela pomagala podjetjem tudi s tem, da je oblastvenim gospodarskim organom prikazovala nujnost potreb ter priporočala odobritev zaprošenih finančnih sredstev. Vendar pa je spodnji pregled vloženih mater. sredstev že dokaz za povečano skrb številnih podjetij za intenzivnejše urejanje delovnih pogojev.

Pri analizi podatkov o planiranih in porabljenih finančnih sredstvih za delovno zaščito omenjamo najboljša in tudi najslabša podjetja:

111 »Elektro - Ljubljana mesto« skupaj 3,049.000 din. Na eno zaposleno osebo 12.865 din.

115 Kemična tovarna Moste je vložila skupaj 3,650.000 din, na eno zaposleno osebo 16 tisoč 441 din.

112 Podjetje »Tesnilka«, Medvode, je vložilo na eno zaposleno osebo 18.520 din, vsega skupaj pa 960.000 din (od, tega za osebno zaščito 65.000 din, za tehnično zaščito 750.000 din, za higiensko zaščito 48.000 din, za okrepčila v hrani pa 53.000 din). Tovarna gumbov v Kamniku skupno 411.000 din, na eno zaposleno osebo 3000 din.

117 Tovarna »Titan«, Kamnik, na eno zaposleno osebo povprečno 50.868 din. Urejevalo je nove sanitarne prostore, ki pa še niso končani, rešen bo s tem problem vodovoda in kanalizacije. — Podjetje »Žičnica« iz Ljubljane skupaj 151.000 din, na eno zaposleno osebo 1700 dinarjev.

119 Podjetje »Zmaj«, Ljubljana, skupaj 3,903.000 din, na eno zaposleno osebo 8770 din. - Inštitut za elektrozveze v Ljubljani 1747 din na eno zaposleno osebo. - Tovarna »Tiki« iz Trate pri Ljubljani ni dobila sredstev za zgraditev nove odtočne jame in adaptacijo novih garderob in stranišč.

120 »Ilirija«, Ljubljana, je vložila skupno 679.000 din, na eno zaposleno osebo 5854 dinarjev. - Podjetje »JUB« v Dolu pri Ljubljani ni uspelo nabaviti sredstev.

121 Podjetje »Cementar« na eno zaposleno osebo 12.720 din. - Opekarna Radomlje skupno 167.000 din, na zaposleno osebo 3503 din.

122 Lesno predelovalna industrija »Peč« je vložila skupno 4,638.000 din, na zaposleno osebo po 10.500 din. To podjetje je v preteklem letu bilo zelo aktivno v izboljšanju HTZ in je med drugim uredilo kopalnico in zobno ambulanto. Uredilo je prej neprikladen prostor za razrezovalnico in namestilo ogrevalne naprave v oddelku galanterije, pa izdelalo ventilacijske naprave ter pri brušenju ekshaustorske naprave za odvajanje prahu. Lesno industrijsko podjetje Škofljica je vložila skupno 506.000 din, na eno zaposleno osebo 10.340 din, podjetje »Sora«, Medvode, pa le 695 din na eno osebo.

123 Tovarna papirja Količevo je vložila za HTZ 7,895.000 din, od tega 7,251.000 din za ureditev sanitarnih prostorov, 581.000 din za tehnično zaščito in 63.000 din za osebno zaščito, na eno zaposleno osebo odpade 17.900 din. - Podjetje »Karton« v Ljubljani iz razloga, ker nima primernih prostorov za nove adaptacije, osebnih zaščitnih sredstev pa ne potrebuje, ni vložilo nobenih sredstev.

124 Tovarna dekorativnih tkanin v znesku 12,530.000 din, na enega delavca 24.861 din. - Podjetje »Žima« v Ljubljani v skupnem znesku 96 tisoč din, na enega zaposlenega le 744 din.

125 Tovarna usnja v Smartnem pri Litiji skupno 847.000 din, na enega zaposlenega delavca 4235 din. - Tovarna kovčkov v Domžalah »Toko« skupno 258.000 din, na eno zaposleno osebo 1084 din.

127 Podjetje »Črevarna« 668.000 din, na eno zaposleno osebo 16.308 din. - Podjetje »Oljarne« na eno zaposleno osebo le 456 din.

128 Tiskarna »Toneta Tomšiča« 1,917.000 din, na eno zaposleno osebo 17.750 din. - Umetniški zavod za litografijo 552.000 din, na enega zaposlenega 5410 din.

2 Kmetijstvo. V tej gospodarski panogi ni pregleda o vloženih in porabljenih finančnih sredstvih za HTZ.

4 Uprava cest OLO Ljubljana 1,958.000 din, na enega zaposlenega 5000 din. - Gradbeno podjetje Domžale na eno zaposleno osebo 387 din.

5 Promet. Podjetje JDŽ na zaposleno osebo 11.509 din. - Podjetje »Avtoobnova« v Ljubljani na zaposleno osebo 2535 din.

8 Mestna plinarna na eno zaposleno osebo 10.800 din. - ECZ 2,149.000 din ali na eno zaposleno osebo 4700 din.

Iz rekapitulacije je razvidno, da znaša povprečni znesek, katerega so podjetja vložila za HTZ na eno zaposleno osebo 7383 din. V skupnem iznosu pa so našteta podjetja prispevala preko 40 milijonov din.

Problem nezgod:

Po podatkih zdravstvene službe je bilo v letu preko 10.000 nezgod (5929 primerov v zdrav. domovih, ostale pa v žel. zdrav. službi). S tem je bilo izgubljenih 180.300 delovnih dni.

Ker pa je prijava nezgod še neurejena in se posebej pripravlja tudi manjše ter tiste, ki se pripetijo na poti domov ali na delo (vmes so seveda tudi nezgode, ki nimajo nobene zveze s službenim razmerjem), so tudi raziskave zlasti težjih nezgod manj uspešne, tembolj ko pokrene preiskavo šele zavod za socialno zavarovanje po obvestilu zdravstvene službe. To pa včasih šele po dveh mesecih. Jasna slika vzrokov nezgod je tako že zabrisana. Potrebno bo, torej prijavo nezgod precizirati in klasificirati po težini, pa z dodatnim predpisom zavezati podjetja na redno javljanje tudi inšpekciji dela.

Dosedanje izkušnje pa kažejo, da raziskave nezgod in ugotavljenje krivcev zelo ugodno preventivno vplivajo, ker plačevanje oskrbnine v bolnicah ponesrečencem predstavlja v nekaterih primerih večje izdatke in to neposredno zainteresira odgovorne voditelje podjetij na poostreno kontrolo ter strožji nadzor nad zaposlenimi delavci, odgovorne izvajalce del pa ključejo upravni odbori na odgovornost. Mnenja smo, da je raziskava nezgod in ukrepanje koristno. Zato jih bo treba intenzivno nadaljevati tudi v bodoče.

Nikakor pa ne bi mogli trditi, da so tudi vsi ukrepi, izdani s strani Zavoda za socialno za-

varovanje pozitivno vplivati na izboljšanje razmer zaposlenih oseb. Omenili bi predvsem tole:

Skupščina republiškega zavoda za socialno zavarovanje je ouredila za vse gospodarske organizacije in ustanove, katere prekoračijo odstotek izostanka z dela zaradi bolezni in poškodb republiško povprečje, ki znaša trenutno 4.8% plačevanja poleg dopolnilnega prispevka za zavarovance še poseben prispevek po tako imenovani diferencialni stopnji. To vrsto prispevka so podjetja dolžna plačevati ne glede na okolnosti, pod katerimi se je bolniški stalež zvišal in zaradi tega smo mnenja, da je ta ukrep načelno krivičen iz sledečih razlogov:

1) V nekaterih podjetjih so zelo težki delovni pogoji, bodisi v proizvodnem postopku, ali pa so posledica zastarelosti in dotrajalosti zgradb strojnega parka itd. Ker teh pomanjkljivosti ni mogoče povsod in na hitro roko odpraviti, je nesmiselno izvajati nasproti takim delovnim kolektivom sankcije, saj so kaznovani ž s tem, da delajo v neugodnem oz. neugodnih delovnih pogojih. Učinek teh sankcij je ravno nasproten.

2) Procent bolniškega staleža hitreje raste v podjetjih, kjer je zaposleno manjše število ljudi. Praksa je tudi pokazala, da je število kroničnih bolnikov po podjetjih približno razdeljeno ne glede na število zaposlenih oseb. Na ta način so manjša podjetja v neravnopravnem položaju z večjimi. Posledice teh ukrepov se jasno opažajo, ker se prav majhna podjetja iz strahu pred dajatvami izogibajo zaposlovanju invalidov in na splošno ljudi šibkejšega zdravja predvsem žena. Zato je nujno te ukrepe ZSZ ukiniti, ali pa korigirati.

Problemi bolezni kot posledica delovnih pri k — pokl ene bolezni

V preteklem letu je bolovalo na TBC 720 bolnikov, ki so v delovnem razmerju. Razumljivo je, da naši zdravstveno tehnični pogoji dela čestokrat vplivajo, da število bolnikov postopoma raste. Nezdrave higienske prilike, slabe ventilacije, zaprašeni prostori, neredna in nezadostna prehrana, neuporaba osebnih zaščitnih sredstev itd. so pogosti činitelji, ki povečujejo stalež bolnikov. Naša skupnost je izgubila zaradi bolovanja na TBC 145. 410 delovnih dni. Prav tako boluje 3.233 bolnikov na prebavilih. Tehten vzrok za bolezen je neurejenost v prehrani. Nekatera podjetja še do sedaj niso preskrbela za svoje delavce, da bi si mogli pogreti malico. Delavci uživajo čestokrat tudi postano hrano ali pa so celo dalj časa brez hrane kar se čestokrat dogaja pri mladih delavkah, ki imajo običajno nizke prehrane hranijo za obleko in obutev. Drug problem je pijančevanje, ter se dogaja, da delavci v gradbenih podjetjih zapravijo celo vse mesečne prejemke, za hrano pa nimajo. Skrb podjetij v tej smeri je še vedno nezadostna.

Dalje je ugotovljeno, da so tudi kožne bolezni precejšnje breme družbe. Na našem območju je bilo v preteklem letu ugotovljenih 3.817 primerov kožnih obolenj. Bolniki so bolovali zaradi kožnih obolenj 46.206 delovnih dni. Ta nastajajo predvsem tam, kjer ni dovolj poskrbljeno za higiensko zaščito, kakor tudi za zaščitna sredstva pri delu z zdravju škodljivimi snovmi. Zelo pogost pojav obolenj zlasti pri starejših delavcih je revmatizem. Ta bolezen je bila ugotovljena pri 208 bolnikih ki so bolovali skupno 5.074 delovnih dni. Brez dvoma bi se visoke izgube delovnih dni dale zmanjšati, z boljso pazno pr zaščiti delavcev. Znan činitelj revmatizma je stalni prepih na prehodih, nezadostno ogrevanje prostorov, mrzla nepodložena kamnita tla, vpliv vlage itd. Vse zgornje številke nam pa kažejo škodo, ki jo utrpi naša družbena skupnost.

Poleg zgoraj navedenih bolezni pa so na področju OLO tudi številna tipična profesionalna obolenja, ki nastajajo izključno zaradi zdravju škodljivih vplivov, kemičnih in drugih snovi ter plinov: 70 primerov zastrupljenj z trinitrotolulom, 39 primerov silikoze povezane s TBC, 55 primerov pneumoconiosis. Lažje obolenje pljuč, 15 zastrupljenj s svincem, 9 primerov kroničnih zastrupljenj z živim srebrom, 14 primerov profesionalnih ekcemov, 5 primerov zastrupljenja s klorom in nitro plini, 7 primerov zastrupljenja z acetonom in nitrobenzolom, 2 primera silikoze-baritis, 5 primerov zastrupljenj s CO, 4 primeri zastrupljenja z bakrom in cinkom, 3 primeri zastrupljenj s trinkloretilom, in primer zastrupljen a s H_2S in anyloacetatom, 1 primer zastrupljenja s H_2SO.

Poklicna obolenja so velik problem naše skupnosti, ker nastajajo v glavnem zaradi posebnega značaja dela, tehnične zaostalosti in slabih zaščitnih sredstev. Primeri silikoze se v glavnem pojavljajo v rudniku barita, svinca in cinka v obratu Pleše pri Škofljici, in Sitarjevec pri Litiji. Ambulanta za poklicne bolezni pa je celo pri pregledu delavcev iz Litostroja ugotovila 41 primerov pneumoconosisa in 26 primerov silikoze. V Litostroju nastajajo te bolezni v čistilnici odlitkov kjer kompresorji odstranjujejo presušeni livarski pesek. Dalje je bilo ugotovljeno 70 primerov zastrupljenja s trinitrotoluolom (TNT). V smodnišnici Kamnik nastajajo te bolezni zaradi slabe tehnične ureditve pri manipuliranju in proizvodnji smodnika, vžigalnih vrvic, posebno pa pri izdelavi kamniktita. Za izboljšanje zdravstveno tehničnih pogojev dela zaenkrat ni dovolj razumevanja.

Rudnik barita, cinka in svinca operativno rešuje problem zboljšanja higiensko tehničnih pogojev dela, posebno za zmanjšanje silikoznih obolenj. Zgradil je poseben rezervoar z zadostno količino vode za mokro vrtanje.

Slabe razmere glede delovne varnosti

V kovinski panogi: imamo najslabše stanje v pogledu higiensko tehnične zaščite v železniških delavnicah. V prostorih primanjkuje dobrih ventilacij, svetlobe, ogrevanja, v večini pa prevladuje prenatrpanost. Ti pereči problemi so z dneva v dan težji, ker se proizvodne naloge železniških podjetij stalno povečujejo in se zaposluje v tistih prostorih čedalje več ljudi. Načelna rešitev te ureditve se odloga z reševanjem ljubljanskega železniškega vozlišča.

Posebno slabi delovni pogoji so v Tovarni orodja v Kamniku. V brusilnici se uporabljajo kremenski brusi, katerih pran povzroča silikozo, pojavilo se je že par primerov.

V ostalih kovinskih obratih je stanje znatno boljše, slabi pogoji dela v posameznih obratih podjetja »Unitas« in v podjetju kovinske industrije Ig. Največ pomanjkljivosti je opaziti v pogledu slabe ventilacije.

Kemična tovarna Ljubljana-Moste kljub zastarelosti postopoma obnavlja najbolj pereče primere v pogledu HTZ, kar nam dokazuje, da bi marsikatero podjetje z vztrajnim prizadevanjem tudi lahko kaj več storilo.

Med elektro-kemičnimi podjetji se je stanje higiensko-tehničnih pogojev v podjetju »Zmaj« koncem leta 1955. znatno popravilo, poslabšalo pa stanje v podjetju električnih aparatov »Tela« glede delovnih prostorov, ker se proizvodnja vedno širi in s tem delovna sila.

V grafični industriji imamo najslabše delovne pogoje v Umetniškem zavodu za litografijo. To podjete ne more adaptirati obstoječih prostorov, ker so privatna last in po finančnih predpisih banka ne dovoli vlaganje sredstev. Podjetje želi graditi nove delovne prostore, problem je lokacija in kredit.

Klišarna Slov. poročevalca se ni preseljena v nove prostore. Ročna stavnica je tudi prenatrpana z regali in črkovniki, prehodi pa so pretesni in temni. Zelo dobro je urejena strojna stavnica, sicer nima dovolj naravne svetlobe, vendar je primerno umetno razsvetljena.

Lesna industrija. Težji problemi v pogledu higiensko-tehnične zaščite so v lesno predelovalni industriji. Ta je zastarela in nesodobna, zaradi tega so tudi neprimerni delovni pogoji. Za obnovo, razširitev ter izboljšanje prilik so bila vložena ogromna finančna sredstva, kar je pripomoglo k vzpostavitvi vsaj delno zadovoljivih delovnih pogojev. Z adaptacijami pa nikakor ni bilo mogoče doseči pogojev, ki jih zahtevajo obstoječi predpisi. Žalostno je dejstvo, da niti v enem lesno predelovalnem obratu nimamo urejenih sanitarij, kljub temu, da nekatera podjetja zaposlujejo do 900 delavcev. Vsled neurejenih odvajalnih naprav so po večini vsi delovni prostori nasičeni z lesnim prahom. Še težji delovni pogoji so čestokrat v privatnem sektorju. Manjše delavnice so finančno prešibke, da bi mogle izboljšati skoraj nevzdržno stanje v slabih delovnih prostorih, da ne govorimo o odvajalnih napravah za prah, zračenje in o sanitarijah. Vsa podjetja stremijo le za razširitvijo proizvodnje, nimajo pa razumevanja za HTZ. Da je v lesno predelovalni industriji tudi velik procent nezgod, je pripisati dejstvu, da ima panoga star nesodoben strojni park. Poznane so sodobne zaščitne naprave za rezkanje in poravnalke, tako imenovani podajalni aparati, ki izključujejo vsako možnost nezgode. To bi predvsem ustrezalo naši lesni predelovalni industriji, ki jih pa nima. Krožne žage so najštevilnejše, zato je tu največ nezgod, saj ima skoraj vsako podjetje nezavaroviano krožno žago.

V tovarni »Stol« Duplica je strojna mizarna prenatrpana s stroji in polizdelki, kar ogroža varnost zaposlenih. Dela na poravnalnih strojih so se vršila brez uporabe zaščitnih naprav, zato so številne obratne nezgode. Strojna mizarna je tudi močno zasičena z lesnim prahom, ekshaustorska naprava pa je nezadostne kapacitete. Pri redukciji električnega toka je podjetje ustavilo pogon prav te naprave.

V kombinatu lesne industrije Logatec je veliko obratnih nezgod zato, ker se ne upošteva o tehnični varnostni predpisi. Vodilni uslužbenci so bili opozorjeni na konkretne primere, pa tega niso upoštevali, zato so bile ponovne nesreče na istih mestih. Ni redek primer odstranjevanje in neuporaba zaščitnih naprav, zlasti na poravnalnih strojih. Zaenkrat so predlagani v kaznovanje sodniku za prekrške.

Podjetje »Brest« Cerknica spada med naša najsposobnejša podjetja lesno predelovalne industrije s kvalitetnim strojnim parkom, originalnimi zaščitnimi napravami, rezkarji pa so opremljeni z modernimi podajalnimi aparati. Prostori so svetli zračni, ogrevani z napravami za ogrevanje zraka in opremljeni z napravami za odvajanje prahu.

Kljub vsem prednostim, pa v pogledu nezgod ne zaostaja za ostalimi. Izrazit pa je obrat Martinjak, ki ima največ nezgod. Pri proučevanju vzrokov je ugotovljeno, da podjetje zaposluje neizkušeno delovno silo. Mojstri, preddelavci, kakor tudi tehnično vodstvo samo vse premalo posveča pažnje vzgoji kadrov, z ozirom na napake pri manipuliranju s stroji. Prav to brezbrižnost vodstev podjetij bo treba v bodoče strože obravnavati in jih prijavljati tožilstvu.

V gradbenih podjetjih je inšpekcijsko delo otežkočeno, ker so gradilišča razstresena po terenu. Pregled se vrši običajno le z vodjem gradilišča v prisotnosti kakega člana upravnega odbora ali delavskega sveta in sindikalne podružnice. Poseben problem so stanovanja in prehrana gradbenih delavcev. Gradbena podjetja postavljajo za sezonske samske delavce, stanovanjske lesene barake običajno brez sanitarij in požarno nevarne. Čistoča je slabo vzdrževana, ne posveča se pažnje vzgoji delavcev.

Tudi v privatnem sektorju so številne higiensko tehnične pomanjkljivosti, ki pa se zelo težko odpravljajo, ker imajo privatni obrtniki večino majhne delovne prostore v starem delu mesta, primankuje zlasti narav ne svetlobe. Večja pobuda in iniciativa v gradnji novih obrt. delavnic je brez dvoma nujna — pa tudi možna!

Nekatere posebno pe eče pomanjkljivosti

Ventilacijske naprave so zelo pereče vprašanje v naših podjetjih, ki jih često urejajo sama na nestrokoven način, brez dovoda svežega zraka, posebno pa brez ogrevanja. Delavci jih zato ne uporabljajo. Podjetja zatrjujejo, da jim za sodobno urejeno ventilacijo primanjkuje finančnih sredstev. Ovire in težave so tudi drugje: v Sloveniji ni podjetij za urejanje ventilacij, zato se podjetja obračajo na zagrebško podjetje »Ventilator« ki je nestrokovno in drago. Čestokrat so takšne ventilacijske naprave le v napotje. Podjetja so često brez pravega učinka zapravila večja finančna sredstva.

Električne instalacije v naših podjetjih so v zelo slabem stanju, zlasti glede ozemljitve in zaščitnih naprav. Često razvadi napeljavanja provizoričnih elektroinstalacij, ki pa ostanejo dalјšo dobo v rabi in predstavljajo stalno življenjsko nevarnost, je treba odločno odpraviti. Nezgod z električnim tokom je razmeroma malo, dasiravno bi se tudi te lahko popolnoma omejile, če bi se odgovorni strokovnjaki pridržavali tehničnih varnostnih predpisov. Pri tem pa se prav ti preradi sklicujejo na pomanjkanje materiala, kar pa je le deloma res.

V lanskem letu smo imeli več smrtnih nezgod zaradi električnega toka. Med njimi primer mladega delavca, ki je bil komaj 14 dni v delovnem razmerju. Podjetje »Elektro« Ljubljana ga je zaposlilo kot pomočnika k monterjem v transformatorski postaji Trnovski pristan. Do tega ne bi prišlo, če bi bil ponesrečenec upoznan z nevarnostjo električnega toka in trasformatorska postaja bolje opremljena z zaščitnimi napravami. Nepravilno je mlade delavce brez izkušenj dajati na taka nevarna dela. Sličen primer se je pripetil v Kemični tovarni v Ljubljani-Moste.

Razsvetljava. Zadnje čase so naša podjetja nabavila precej fluorescentnih svetilk različnih barv, vendar pred nabavo niso izvršila preizkusov misleč, da so vse svetilke dobre. Posebno kvarna za vid je fluoroscentna svetilka vijoličaste barve. Zato odrejamo kombinacijo z drugimi barvami, kar se je obneslo.

Odstranjevanje zaščitnih naprav. Še vedno so dogaja, da delavci odstranjujejo s strojev varnostne naprave. Teh primerov opažamo največ v lesni industriji pri nevarnih obdelovalnih strojih. To pa največ iz razloga, ker so mnoge zaščitne naprave tehnično slabo in površno napravljene ter delavce ovirajo pri delu. Ker tako ravnanje hkrati pomeni zvišanje produktivnosti, se s tem strinjajo često tudi odgovorni organi podjetja. Škodljive posledice se zlasti opažajo pri novo sprejetih delavcih. Tako neodgovorno ravnanje, je treba kljub objektivnim težavam preganjati.

Neuporaba zaščitnih sredstev

V rudniku kaolina Črna uporabljajo rudarske raščitne kape iz trdega polivinila, ki pa se zelo hitro razpolje. Usnjenih zaščitnih kap ni na razpolago.

Starejši delavci se upirajo uporabi zaščitnih sredstev, zato ker se jim je to dopuscalo, postali so pač drzni ter precenjujejo svoje sposobnosti. Kaznovanje takih prekrškov v podjetjih je pomanjkljivo in se ne uveljavlja. Da se vodstva podjetij izogibajo kaznim, je škodljiv oportunizem. Prav tega bo treba odločneje preganjati.

Problem dvigal. Republiška inšpekcija dela je izdala navodilo za pravilno gradnjo in uporabo dvigal. Potrebno bi bilo seznaniti s tem tudi okrajne inšpekcije dela iz razloga, ker še ni predpisov za dvigala, gradbena so pa nezadostni.

Po čl. 85 Pravilnika o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih v gradbeništvu so podjetja dolžna dati v pregled strokovni osebi vsako dvigalo pred uporabo. Te morajo izdati pismeno dovoljenje za uporabo. Poleg tega morajo biti dvigala periodično pregledana, zlasti pa po vsakem popravilu in novi montaži. Ker pa ni možno zasledi ti kdo je ta strokovna oseba, se omenja kot [illegible], ki ga je rešiti.

Po čl. 89 zgoraj navedenega pravilnika se mora upravljanje dvigala vršiti z naprej dogovorjenimi sporazumnimi znaki. Med upravljavcem dvigala v komando mostu in vodjem del je zaradi slabih dogovorjenih znakov že prišlo do nezgode, zato je dogovorjene znake za dvigala standardizirati upravljače dvigal pa z njimi dobro upoznati.

Varnostni pravilniki pri odkupih. Po čl. 6 Pravilnika o higienskih, tehničnih varnostnih ukrepih pri delu v kamnolomih in opekarnah ter pri kopanju gline, peska in gromoza mora podjetje za delo z bagri, buldozerji in podobnimi stroji izdati potrebna navodila, katere mora potrditi pristojna inšpekcija dela. Da bi navodila zajela vse potrebne varnostne ukrepe je izdelati okvirna navodila kot vzorec za uporabo podjetjem.

V mnogih primerih se ugotavlja, da kamnolomi, peskolomi in glinokopi niso urejeni po predpisih, ki zmanjšujejo možnost nezgod. Eksploatacija teh se čestokrat vrši pod navpičnimi stenami in je za ureditev po predpisih potrebna daljša doba. Po predpisih bi bilo treba delo takoj ustaviti, kar pa bi seveda povzročilo veliko gospodarsko škodo.

HTZ komisije in varnostni tehniki

Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS je koncem leta 1952. priporočal vsem podjetjem ustanovitev komisij za higiensko tehnično zaščito, ker so varnostni odbori v metalurških obratih ustanovljeni na pobudo sindikata metalurških delavcev opravili koristno delo. Po podatkih obstojajo komisije za HTZ v okraju Ljubljana v 147 podjetjih od obstoječih 190, v katerih naj bi bile po našem mnenju organizirane. V okraju pa je 15 podjetij z nad 500 delavci, posebne varnostne tehnike pa ima 7 podjetij.

Inšpekcija dela vabi k pregledu v podjetjih zastopnike komisije za HTZ. Vodilni organi v podjetjih kažejo razumevanje za komisije HTZ, vendar se predlogi HTZ komisij ne vzamejo resno in ne upoštevajo. Komisije HTZ se smatrajo bolj kot formalni organ, da se zadosti zahtevam oblastnih organov. Tudi sindikalne organizacije temu vprašanju ne posvečajo dovolj pažnje sindikalni forumi pa o tem le neučinkovito razpravljajo. Ustanovitev posebne komisije za HTZ pri Zavodu za socialno zavarovanje je odraz potrebe in posledica tesnega sodelovanja z inšpekcijo dela. Zavod razpolaga tudi s primernimi finančnimi sredstvi za agitacijo. Za leto 1955 je predvidel 5 milijonov din in tako uspešno priredil razne seminarje in predavanja, ki so vezana na znatnejše finančne izdatke.

Poleg vsestranske pomoči pri organizaciji in delu HTZ komisij v podjetjih ki jo daje inšpekcija dela, je še zlasti doseči tek njihov status, da bodo neposredno vezane na delavski svet kot njihov organ.

Propagandna aktivnost

Na področju propagandne aktivnosti smo v preteklem letu imeli tudi nekaj uspeha in v te izrabili razne prilike kot — dnevno razstavo osebnih zaščitnih sredstev, ki jo je organiziral Republiški zavod za organizacijo dela in varnost pri delu. Na tej razstavi so tudi inšpektorji dela pojasnevali obiskovalcem način uporabe zaščitnih sredstev. Razdeljenih je bilo 439 splošnih pravilnikov o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu, 50 pravilnikov o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih v gradbeništvu in 400 ostalih strokovnih pravilnikov. Parole in plakati so se obvezno lepili na določenih delovnih mestih. Preventivne filme o zaščiti dela je predvajal Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu in to vsem obiskovalcem na razstavi osebnih zaščitnih sredstev. Ti filmi so bili predvajani tudi dvakrat komisijam HTZ in varnostnim tehnikom. Zavod za socialno zavarovanje v sodelovanju z inšpekcijo dela, sanitarno inšpekcijo, zavodom za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS in s pomočjo centralnega higienskega zavoda LRS je organiziral masovna predavanja in seminarje v treh mestih, seminarje za komisije HTZ, obratne mojstre in tehnične vodje. Teh se je udeležilo 186 oseb. Koncem leta je Zavod za socialno zavarovanje ob sodelovanju Zavoda za organizacijo dela in varnosti pri delu, ki je ob tej priliki organiziral posebno razstavo osebnih zaščitnih sredstev in predvajal razne strokovne filme, organiziral tromesečni seminar (140 ur), v katerem je sledilo 70 vodilnih članov HTZ, komisij iz podjetij, poleg diskusijskih ur. Ob zaključku je bil organiziran skupni sestanek z zastopniki podjetij in z vodji seminarja, izvedlo ekskurzijski ogled Tovarne »Rade Končar«, »Prvomajske« v Zagrebu, tov. roto papirja v Krškem Železarne Jesenice, tovarne »Iskra« v Kranju in tovarne Tiskanina v Kranju. V Ljubljani pa so si v ekskurzijskem smislu tečajniki ogledali delo v tovarni »Litostroj«, v tobačni tovarni in tovarni dekorativnih tkanin.

V prvem polletju pa je Zavod za socialno zavarovanje organiziral tridnevne seminarje za 189 članov komisij HTZ z podjetij o načinu borbe proti nezgodam. Nato je zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS izdal posebno brošuro »Delo in varnost« kot priročnik za predavanja za člane komisij za higiensko-tehnično zaščito in kot priročnik za delo teh komisij. V agitativno propagandnem smislu je Zavod za socialno zavarovanje izdelal 119 predavanj s poučnimi filmi katere je obiskalo cca 10.000 oseb. Predvajali so se sledeči filmi: zaščita oči, nevarnost električnega toka, varjenje, delo v gradbeni stroki.

V podjetju »Izolirka« Ljubljana je bil organiziran poseben seminar HTZ za kolektive ter interna razstava zaščitnih sredstev.

Stalnih in potujočih razstav v Ljubljani ni, zaželjena pa bi bila posebna trgovina z zaščitnimi sredstvi, pa še razstavni prostor za zaščitna sredstva.

Po sedanjih podatkih se poučuje »higiena dela« v desetih strokovnih šolah:

SODELOVANJE

Inšpekcija dela je po službeni dolžnosti nujno v tesnih stikih in sodeluje z ostalimi inšpekcijami, zavodi, sindikati, občinskimi ljudskimi odbori, tajništvom za notranje zadeve in organi delavskega samoupravljanja.

S sanitarno inšpekcijo sodeluje pri vseh pregledih, tembolj ko je v Ljubljani pri sanitarni inšpekciji poseben oddelek za industrijsko higieno. Centralni higienski zavod daje strokovno pomoč pri urejevanju ventilacij po podjetjih. Z Zavodom za socialno zavarovanje sodeluje naša inšpekcija predvsem na področju borbe proti nezgodam in obolenju in pri predpisu posebnega dopolnilnega prispevka. Z zavodom za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS sodeluje predvsem glede predvajanja preventivnih filmov. Z gradbeno inšpekcijo sodeluje pri reviziji gradbenih načrtov in projektov, kakor tudi pri komisijskih ogledih industrijskih gradenj in adaptacij. Kadar je potrebna strokovna pomoč pri pregledih posod pod pritiskom se navezuje z inšpekcijo parnih kotlov. Sodeluje tudi z Okrajnim svetom in sindikalnimi organizacijami po podjetjih v smislu konkretnih problemov.

S komisijo za plače je inšpekcija sodelovala pri anketi o uveljavljanju tarifnih pravilnikov.

DELOVNA RAZMERJA

Referent za delovna razmerja je obravnaval v l. 1955 skupaj 786 primerov nezakonitih odpovedi delovnega službenega razmerja.

Nezakonite odpovedi nastajajo zaradi tega, ker se podjetja ne držijo zakonitih predpisov, ki določajo kako je postopati pri urejanju, nastajanju in prenehanju delovnih službenih razmerij. Vodstva podjetij često opuščajo postopke v smislu določila čl. 3 in 8 Uredbe o postopku pri odpovedih delovnega razmerja delavcem in uslužbencem gospodarskih organizacij, ker ne zaprosijo pristojni sindikalni sveti za soglasje pred izdajo odločbe o odpovedih zlasti ženskam, delovnim invalidom in osebam, ki imajo nad 10-letno delovno dobo.

Nadalje vodstva podjetij izdajajo odločbe o odpovedih, v pravnem pouku navedejo možnost pritožbe na Upravni odbor podjetja, opustijo pa navedbo možnosti pritožbe na pristojno arbitražo za reševanje pritožb zoper odpovedi.

Nekatera podjetja tudi zamenjujejo pravice delavcev glede dolžine odpovednega roka, ker dajejo 14-dnevni odpovedni rok, kljub temu, da niso z delavci imeli nobene pogodbe, po kateri bi bil izrecno dogovorjen zakonito dopusten 14-dnevni odpovedni rok.

Način odpravljanja nepravilnosti odpovedi

Ob ugotovitvah, ko so gospodarske organizacije pri odpovedi delovnega službenega razmerja postopale nezakonito, se je v pretežni večini z osebnim posredovanjem dosegla umaknitev nezakonitih odpovedi; le v nekaterih primerih, kjer nismo dosegli soglasja, smo morali izdati ureditveni nalog.

Pri zaščiti vojnih in delovnih invalidov ter zaščiti nosečih in doječih mater nismo imeli težav z urejanjem, ker so nepravilnosti nastopale prvenstveno zaradi nepoznavanja predpisov.

UČENCI

V zvezi zaščite učencev v gospodarstvu smo reševali sicer več primerov, vendar često tudi ugotovili krivdo vajencev za slab odnos do učnih mojstrov. Izrazitega izkoriščanja vajencev nismo ugotovili, razen pri obrtnem mojstru Grden Rudolfu iz Stične, ki vajencu ni plačal pripadajoče nagrade nad 30 mesecev. Glede fizičnega zlostavljenja vajencev smo ugotovili primere pri kvalificiranih delavcih, vendar le v manjši meri. Z Obrtno zbornico smo sodelovali pri reševanju predlogov za razvezo učnih pogodb. Pri tem smo ugotavljali kot vzrok odklanjanja opravljanja poslov, ki niso bili direktno vezani na delo pri učenju poklica.

460 obravnavanih raznih primerov se nanaša predvsem na reševanje pritožb delavcev, ki so se v postopku izkazale kot neumestne. Od 16 primerov nesklenjenih kolektivnih pogodb je večina privatnih obrtnikov iz področja občine Šentvid. Ureditev tega je še v postopku.

Plačevanje nadur

V zvezi z urejanjem neplačanega nadurnega dela so nastopali prvenstveno primeri zahtev za plačilo nadurnega dela delavcev, vratarjev, industrijskih podjetij in natakarjev iz gostinskih podjetij. Te primere je težko reševati, ker se gospodarske organizacije sklicujejo na to, da so vratarji in natakarice precejšen del časa na delu le slučajno prisotni, brez zaposlitve in odklanjajo plačilo na ta način izvršenih nadur. Dagajajo se tudi primeri, da delavci v industrijskih, posebno pa v gradbenih podjetjih sami prosijo za daljši delovni čas in se takrat izjavljajo, da ne bodo zahtevali doplačila za nadurno delo. Ko nastane spor iz delovnega razmerja, ali odpoved, ti zahtevajo še doplačilo za nadurno delo.

Priznavanje letnih dopustov

Pri urejanju neodobrenih, oziroma neplačanih letnih dopustov ugotavljamo, da se vodstva podjetij ne držijo določil. Vodstva podjetij ne priznavajo plačanega dopusta onim delavcem, ki jim ta pravica gre v smislu 2. točke navedenega navodila. Zaradi tega smo s posredovanjem dosegli priznanje in plačilo dopusta za 149 primerov.

V zvezi z reševanjem 242 primerov nepravilnosti pri izplačevanju plač je podčrtati, da se ti nanašajo predvsem na neizplačila dela dobička. V mnogih primerih smo ugotovili, da so delavci izgubili pravico do dobička zaradi nepoznavanja določil uredbe o plačah, ker so sami odpovedali delovno razmerje že pred potekom 9 mesecev.

V zvezi s tem lahko rečemo, da upravni odbori, delavski sveti in sindikalne podružnice gospodarskih organizacij ne pojasnujejo svojim članom pravic in dolžnosti v zvezi z nastankom in prenehanjem delovnega razmerja, sicer bi odpadlo veliko število pritožb, posebno proti nepravilnostim, okrog plač, dela dobička oziroma obračuna letnega plačnega fonda.

KAZNI

Sodniki za prekrške že pred predlaganih v kaznovanje 30 primerov zaradi neodprave higiensko tehničnih pomanjkljivosti, 11 zaradi kršitev delovnih predpisov. Od navedenega števila je bilo 6 postopkov ustavljenih, Javnemu tožilstvu pa je bilo prijavljenih 13 primerov. Dosedaj je izrečena samo ena kazenska obsodba, 7 postopkov pa je bilo ustavljenih, ostali pa so še v postopku.

V letu 1955 je inšpekcija dela zavzemala ostrejša stališča napram osebam, ki se niso pridrževale varnostnih predpisov pri delu.

Sodniki za prekrške so že pred decentralizacijo niso povsem zadovoljivo vršili svoje službe v odnosu do inšpekcije dela. Ko pa je služba sodnikov za prekrške prešla na občine, so se težave še povečale. Kot primer neučinkovite kaznovalne politike navajamo kazenski pregon za Smerkolj Franca avtokaroserista iz Domžal, ki je bil že kaznovan od Okrajnega sodnika za prekrške Ljubljana-okolica z 6 tisoč dinarjev denarne globe zaradi lažnega poročanja in neodprave nedostatkov. Kasneje smo ga ponovno predlagali v kaznovanje zaradi neprijave smrtne nezgode in neodprave nedostatkov le 500 dinarjev denarne globe. Jasno je, da odmera te kazni v nobenem oziru ne bo vzgojno vplivala. Vložena pritožba na Senat za prekrške.

Sodniki za prekrške ne obveščajo inšpekcije dela o že izrečenih kaznih. Inšpekcija prijavlja sodniku za prekrške primere grobega kršenja delovno-pravnih predpisov in predpisov iz higienske in tehnične zaščite in to dokazane in nedvoumne prekrške. Če se kazen ne izreče ali pa je preblaga nima nobenega vzgojnega učinka. Nevšečno je tudi sklicevanje na pristojnost in prekladanje zadev iz prekrškov na tožilstvo in obratno.

ZAKLJUČKI IN PREDLOGI

Iz prikazanega stanja in dela inšpekcije dela je razvidno s kakšnimi težavami se je treba boriti, da se dosežejo čimboljši uspehi.

Predvsem je poudariti splošno zaostajanje HTZ za splošnim razvojem proizvajalnih naprav. Posebej še zaostalost HTZ v naših starejših obratih. Z doslej vloženimi sredstvi tudi ni bilo mogoče bistveno menjati težkih prilik. Čeprav manj, se še vedno pojavlja podcenjujoč odnos do problemov varnosti pri delu ter delovnih odnosov. Odgovornost zaro zlasti ni utrjena pri tehničnih vodstvih podjetij.

Še vedno je težak problem pomanjkanja zaščitnih sredstev; domača proizvodnja se še ni razvila — z uvozom pa so težave.

HTZ komisije, varnostni tehniki in obratne ambulante se še niso afirmirale tako zaradi neizkušenosti, tembolj pa spričo podcenjujočega odnosa. Vzgoja zaposlenih je še vedno pereča in zapostavljeno vprašanje, tembolj, ko se iz nevednosti in lahkomiselnosti dogajajo številne nesreče, okvare in nepravilnosti. Problem je tudi moralno-materialna odgovornost vodstvenega kadra.

Svojstven vpliv na delovno varnost imajo gotovo tudi težke stanovanjske in prehrambene prilike zlasti v gradbeništvu.

Oportunistično ravnanje pri ocenjevanju odgovornosti in kaznovanje očitnih nepravilnosti je gotovo izredno negativen pojav s težkimi posledicami. Zato je v bodoče nujno dati osnovnega poudarka na sledeče naloge:

1. Obseg pregledov je povečati ter zlasti razširiti na obrtno dejavnost. Kot orientacija v delu je strikno izvajanje predpisov o zaščiti dela, zlasti kadar gre za subjektivne slabosti. V objektivno težjih okolnostih je upoštevati stvarne možnosti podjetij.

(Nadaljevanje v prihodnji številki Glasnika)